

Hallinto-osaston julkaisuja 2002/12

KOHTI VALOVOIMAISTA KAMPUSTA

OLAVI NEVANLINNA

TEKNILLINEN KORKEAKOULU
Viestintä

KOHTI VALOVOIMAISTA KAMPUSTA

Uotniemen tilalla syntyi 2. elokuuta 1829 isoisäni isoäiti. Kaksi vuosikymmentä myöhemmin aloitti Helsingin teknillinen reaalikoulu toimintansa. Sata vuotta ja Otaniemen kartanon tilat siirtyivät Valtion omistukseen, alueen käytöstä julistettiin kilpailu, jonka Aaltojen ehdotus voitti. Vuosikymmen myöhemmin Henrik Tikkanen piirtää samaan kuvaan purettavan kartanon, nostokurjet ja nousevan päärakennuksen.

Nyt minullakin on lapsenlapsia ja alue on täyttymässä. Miltä täällä näyttää kuuden sukupolven päästä?

Rehtori asetti 29.4.2002 yhden miehen toimikunnan laatimaan TKKlle kampusstrategiasta ehdotuksen sisäistä käsittelyä varten.

Olen keskustellut aiheen tiimoilta yhdyskuntasuunnittelun, arkkitehtuurin ja ympäristöestetiikan asiantuntijoiden, kehittämissyksikön sekä tila- ja turvallisuusyksikön henkilöiden sekä ylioppilaskunnan edustajien kanssa. Suljin tietoisesti Espoon kaupungin, Museoviraston ja Otaniemen muut käyttäjät keskustelupiirin ulkopuolelle. Keskusteluissa oli usein mukana Leila Teräsalmi-Sovijärvi, joka on muutenkin ollut suureksi avuksi.

Olen laatinut oheisen muistion siten, että osaa siitä ehdotan sellaisenaan kampusstrategian osaksi, osa on tilanearviota ja sellaisena ehdotusten taustaa, mutta suuren osan kertyneestä toiveiden tynnyristä siirtäisin ehdottamani toimikunnan uudelleen kerättäväksi ja työstettäväksi.

Otaniemessä 15.10.2002

Olavi Nevanlinna

OTANIEMESTÄ, TEKNILLISEN KORKEAKOULUN KAMPUKSESTA

Teknillisen korkeakoulun strategiassa yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi kirjattiin "Valovoimainen kampus" ja siinä erikoisesti Otaniemen nostaminen kansainvälisestikin halutuksi tieteen kohtaamis- ja tiedettä koskevien uutisten esittelypaikaksi. Seuraavassa esittelen ensin periaatteita, joiden voidaan ajatella soveltuvan yliopistokampuksiin yleisestikin. Tämän jälkeen arvioin lyhyesti nykyistä tilannetta Teknillisen korkeakoulun kannalta. Muistio päättyy neljään ehdotukseen, lyhyine perusteluineen.

I. Yleisiä periaatteita

(i) autonomian käsite kattaa toimintaympäristön vaalimisen

se lisää yhteisöllisyyttä, luo sekä oikeuksia että velvollisuuksia; muissakin yhteyksissä autonomia on käytännössä rajoitettua – mutta silti ideana ylhäällä

(ii) avoimuuden, julkisuuden kunnioittaminen

nämä ovat, kuten edellinenkin, keskeisinä tieteentekemisen periaatteina yhteisön laajalti sisäistämiä; siten niiden puute on vastaavasti vammauttava ja vieraannuttava

(iii) rohkeus itsekkyyteen

yliopiston kannalta yliopiston kehittämisen tarpeet ovat ensimmäisellä sijalla, kampusalueella olevat muut toiminnot ovat tähän nähden alisteisia; yliopiston eheyden tuoma synergia keskeistä

(iv) kampuksen tulee tukea yliopiston kaikkia tehtäviä

tehtävät ovat tieteen, taiteen, opetuksen ja sivistyksen edistämisessä;

toimintojen ja rakenteiden tulee suoraan tai epäsuorasti tukea näitä, luoda kasvulle otollinen turvallinen ja salliva ilmapiiri, tarjota mahdollisuudet kriittisten ajatusten esilletuloon ja koetteluun, sekä tarjota riittävät muodot ja tilat yleissivistystehtävän hoitumiseksi

(v) kampuksen tulee joustavasti nivoutua ympäristöönsä

reuna-alueilla tuoteistus- yms toimintaa; kampuksella olevan kulttuuritoiminnan tuotettava lisäarvoa myös lähiympäristölleen

(vi) kampuksen elinkaaren valtavia aikaskaaloja kunnioitettava

hyvä kampus eläköön 500 vuotta;

valmiiden tilojen uudiskäyttö on saatava joustavaksi ja rakennusaikansa henkeä kunnioittavaksi, uudisrakentamisessa tuotava esiin oma rakennusajankohta, ja samalla varauduttava myöhempään uudiskäyttöön ja tulevaisuuden teknologian tarpeisiin;

elävä toimivuus tärkeitä, huonot ratkaisut saatava purettua

II. Tavoitteiden taustaksi

Tavoitteet ja toimenpiteet voidaan jakaa neljään luokkaan:

- (a) pääkaupunkiseutua koskevat tavoitteet
- (b) Otaniemeä alueena koskevat tavoitteet
- (c) yksittäisten rakennusten taso, varustelu yms, sekä
- (d) kampuksen ilmapiiriä ja muita abstraktioita koskevat tavoitteet

Ehdotuksien taustaksi lyhyt arvio nykytilanteesta tämän jaottelun mukaisesti.

(a)

Teknillinen korkeakoulu ja Helsingin yliopisto ovat kansainvälisesti varsin näkyviä yliopistoja. Pääkaupunkiseudulla kuitenkin vain Helsingin keskustassa olevat tilat, erikoisesti yliopiston päärakennus ja Porthania sekä osittain Säätytalo mielletään forumeiksi, joissa tiede ja suuri yleisö kohtaavat.

Pääkaupunkiseudun yliopistot ovat sijoittuneet viidelle kampukselle, Otaniemeen, Meilahteen, keskustan ja Etu-Töölön alueelle, Kumpula-Arabianrantaan sekä Viikkiin. Tutkijoiden ja opiskelijoiden sujuva ja helppo liikkuvuus näiden kampusten välillä on saatava aikaan. Tämä tulee nähdä valtakunnallisesti keskeisenä yliopistopolitiikan tavoitteena, siinä kuin uusien tiedekuntien perustaminen pääkaupunkiseudun ulkopuolelle. Tarve korostuu erikoisesti, kun biotieteiden osaamiskeskus on Viikissä ja teknistieteellinen Otaniemessä.

Liikkuvuus toteutuu joustavasti nykynäkymin ainoastaan sellaisen metroradan avulla, jolla on asemat keskellä jokaista kampusta.

(b)

Otaniemi on kansainvälisestikin poikkeuksellisen hyvin arkkitehtonisesti ja asemakaavallisesti suunniteltu kokonaisuus, jolla on varsin luonnolliset rajat. Alue on sodanjälkeisen lähiörakentamisen ensimmäisiä ilmentymiä erilleen metsän keskelle sijoitettuine rakennuksineen.

Alueen reunamille on muodostumassa tiedepuistomainen vyöhyke. Varsinainen Otaniemi on nykyisen kaltaisen rakennusten sijoittelun jatkuessa täyttymässä.

On aika siirtyä ajattelemaan kampusta metsän keskelle sijoitetun matalasti ja harvaan rakennetun lähiön sijasta yksinkertaisesti osana kaupunkia. Nykyisellään talviolosubteissa liikkuminen kampuksen sisällä on vaivalloista. Elävällä kampuksella on kuitenkin voitava liikkua helposti.

Alvar Aallon hienon työn ei saa antaa lukita kehitystä.

(c)

Uudisrakentaminen ja jo rakennettujen tilojen käyttö ei ole tiedeyhteisön itseohjauksen piirissä. Ehdotukset ja päätökset eivät kirjaannu yhteisön nähtäväksi.

TKKn käytössä oleva rakennuskanta on pääosin hyvälaatuista ja muunneltavissa. Tilat on kuitenkin suunniteltu ydintehtävien, tieteen tekemisen, opettamisen ja tämän edellyttämän hallinnon tarpeisiin - yliopistoon keskeisesti liittyvät kulttuuri-ilmapiiriä luovat tilat ovat riittämättömät. Tällaisia olisivat erikoisesti elävät pienet ravintolat ja näyttelytilat, konserttisali, elokuvateatterit jne. Sinänsä hieno päärakennus ei tarjoa mahdollisuuksia vaihtuvien näyttelyiden tarjoamiseen - aulatilat ovat siihen liian matalia ja pimeitä.

Opiskelijoiden yliopistolta saama palvelu on muuttanut luonnettaan. Painopiste on muuttunut oman työpisteen, lokerikon, vartioitujen naulakkojen yms. tarjoamisesta opintoneuvonnan, rekrytointipalvelun, tutoroinnin, siis erilaisten tukipalvelujen antamiseksi. Tämä vähentää yhteisöön kuulumisen tunnetta ja korostaa asiakasluonnetta.

Alueella on noudatettu kunnianhimoista tavoitteenasettelua verkkoyhteyksien, laskentapalvelujen yms infran osalta - tilanne tältä osin hyvä.

(d)

Abstraktioita on vaikea arvioida ja aika kultaa vanhat muistot. Opiskellessani 35 vuotta sitten fuksina Otaniemessä kampus oli elävämpi kuin tänään. Dipoli oli opiskelijoiden tukikohta ja silloinen Contactor toimiva yhteydenpitoväline.

Yliopistolla tulee olla keskustelufoorumi, jossa yhteisön tavoitteita ja arvoja voidaan tuulettaa. Nykyinen Polysteekki on hieman mainosmainen, sen kuvaan ei ristiriitaisen tiedon esittely kuulu.

Edellä sivusin päärakennuksen puutteita. Vaihtuvat näyttelyt, joilla irroitetaan lounastauon yhteydessä ajatukset iltapäivän laskuharjoituksista esimerkiksi Saharan kuivumisen kohtaamiseen, eivät nykyisellään ole eivätkä voi olla osa jokaisen opiskelijan itsestäänselvää arkea.

Ulkomaista vierasta ei nykyisin voi viedä faculty clubille lounaalle kollegoita tapaamaan. Silinteri on liian pieni ja arkinen, pitkälti päärakennuksen hallintosiiven työmaaruokala.

III. Toimenpide-ehdotukset

Yksilöin neljä ehdotusta.

1. Pääkaupunkiseudun kampukset yhdistävä metro tulee ottaa Helsingin yliopiston kanssa välittömästi molempien yliopistojen yhteiseksi kiireelliseksi, korkealle priorisoiduksi ja näkyvästi esitellyksi tavoitteeksi.
2. TKK ilmaisee selkeän tahtonsa kehittää Otaniemeä siten, että TKK pystyy toimimaan jatkossakin pääsääntöisesti yhden kampuksen puitteissa ja ilmaisee olevansa tässä suhteessa alueella pysyvästi erityisasemassa.
3. TKK ottaa tavoitteeksi saada alueelle keskeiselle paikalle "kulttuurikeskus", ravintoloinen, näyttelytiloinen ja konserttisaleinen. Rakennus toimisi alueen "olohuoneena" ja palvelisi samalla Espoon kaupunkia laajemminkin.
4. Teknilliseen korkeakouluun perustetaan kampuksen kehittämistä varten pysyvä valmisteleva ja lausuntoja antava toimikunta.

IV. Ehdotusten perustelut

Lopuksi muutama selitys ehdotuksiin liittyen.

1. Metrosta puhumisen aika on tässä ja nyt: metron linjaukset ovat tekemättä ja toisaalta biotieteiden ja tekniikan yhteispeli pitää saada toimimaan. Tavoitteena tulisi olla, että metro saadaan yhdistämään kampukset toisiinsa ja että tämä tehdään nimenomaan kampuksien yhdistämisen merkeissä.

2. Yliopiston ensisijaisuus yliopistokampuksella on miltei trivialiteetti. Ja kuitenkin, se pitää tuoda selkeästi näkyviin.

Itsekästä strategiaa hoidetaan sitten käytännössä diplomatian keinoin. Ilman yhteisön selkeää tahdonilmausta johdolla ei ole muuta kuin osastoilta tuleva lähitulevaisuutta koskeva paine.

Tahdonilmauksen lisäksi tulee teettää kunnolliset ennusteet tilantarpeesta pitkällä aikavälillä, kaavoittajan suunnitelmien taustaa vasten kuvattuna, esimerkiksi muutaman diplomityön muodossa. Pidän itse selviönä, että vaikka opiskelijasisäännot saataisiinkin kuriin, niin tieteentekeminen kasvaa ja vaatii jatkossakin lisätilaa.

3. TKK tulee korkeakouluna/yliopistona satavuotiaaksi vuonna 2008 ja "kulttuurikeskusta" olisi houkuttelevaa voida ajatella satavuotisjuhlien pitopaikkana. Talo ei olisi osa yliopistoa ja voisi ulkonaisestikin erottua Otaniemen tiederakennusten yhtenäisestä muotokielestä muun kulttuurin kodiksi. Sijainnin pitäisi olla keskeinen, luontevien läpikulkureittien risteyksessä.

4. Perustettavan toimikunnan ajattelen olevan monijäsenisen, tyyppiä opintotoimikunta, siis edustavan koko TKKn yhteisöä ja sisältävän myös eri toimialojen asiantuntemusta.

Yksityiskohtainen "Valovoimainen kampus"-strategia syntyisi vasta tämän jälkeen. Nykyisellään TKKlta puuttuu elin, joka tällaisesta aidosti voisi keskustella. Sitoutuminen omaa ympäristöä kehittämään tapahtuu alhaalta käsin, jatkuvana prosessina ja on varsin arkista puuhaa. Pienet ja isot asiat tulevat kirjatuiksi kaikki ja toteutumista voidaan seurata.

HALLINTO-OSASTON JULKAISUJA 2002

1	Kirjanpidon ohjeet 2002	KMP
2	Perustutkintojen kehittämisstrategia	OPI
3	Tekniikan alan väitöskirjaopas	OPI
4	Toiminta- ja taloussuunnitelma 2003-2006	KEH
5	Toimintakertomus ja tilinpäätöslaskelmat vuodelta 2001	KEH
6	Taloussääntö	KMP
7	Opetusohjelma – Undervisningsprogram 2002-2003	OPI
8	Henkilöstötilinpäätös	HEL
9	Study Programme, ECTS Guide, 2002-2003	KVA
10	Liikuntaopas 2002 - 2003	OPI
11	Sports Guide 2002 - 2003	OPI
12	Kohti valovoimaista kampuista	VIE

Julkaisujen jakelu

HO	Hallinto-osasto	Marja Bekker	451 2006
HEL	Henkilöstö- ja lakiasiat	Sari Mykkänen	451 2030
OIIC	Innovaatiokeskus	Pirjo Airaksinen	451 2989
KVA	Kansainväliset asiat	Sinikka Savolainen	451 2110
KEH	Kehittämisyksikkö	Helinä Sorsakivi	451 2197
KMP	Kirjanpito- ja maksuliikepalvelut	Tuula Kinnunen	451 4530
OPI	Opintoasiat	Eeva Kauppinen	451 2055
VIE	Viestintä	Anitta Laine	451 2010
TTA	Tila- ja turvallisuusasiat	Seija Sohlman	451 2015

Espoo 2002

ISBN 951-22-6203-7

ISSN 1456-601X